Mikael Hidén

PERUSTUSLAKIVALIOKUNTA 14.2.2024 KELLO 9.00
HE 92/23 vp Suomen tasavallan hallituksen ja Ruotsin kuningaskunnan hallituksen välillä raja-alueen poliisiyhteistyöstä tehdyn sopimuksen hyväksymiseksi ja voimaansaattamiseksi sekä laiksi ampuma-aselain 17 §:n muuttamisesta

Täysistunto on lähetekeskustelussa lähettänyt esityksen hallintovaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava lausunto. Esityksen yksityiskohtien asianmukaisuuden ja toimivuuden arviointi kuuluu siten lähinnä hallintovaliokunnalle ja perustuslakivaliokunnan tehtävänä lähinnä on lausua esitettyjen ehdotusten perustuslainmukaisuudesta ja siihen liittyen ehdotusten käsittelyjärjestyksestä.

Käsittelyjärjestyksestä voidaan tässä lyhyesti todeta joitakin nähdäkseni ongelmattomia seikkoja. Sopimuksen sisältö on sellainen, että se - sen voimaansaattaminen - edellyttää eduskunnan hyväksyntää. Jos sopimuksen sisällön katsottaisiin olevan ristiriidassa perustuslain kanssa, sopimuksen voimansaattamista tarkoittava laki olisi hyväksyttävä ns. supistetussa perustuslain säätämisjärjestyksessä eli kahden kolmasosan enemmistöllä ilman lain jättämistä lepäämän yli vaaalien ja ilman lain kiireelliseksi julistamista. Jos sopimuksen voimaansaattamista tarkoittavaan lakiin sisältyy sellaisia velvoitteita, jotka koskevat perustuslakia (ovat perustuslain kanssa ristriidassa) mutta joita ei ole edellytetty itse sopimuksessa, ei tällaisia velvoitteita voida säätää voimaan supistetussa perustuslain säätämisjärjestyksessä, vaan niiden voimaansaattaminen edellyttää varsinaisen perustuslain säätämisjärjestyksen (PL 73 §) noudattamista.

- - - - - - -

Kuten esityksen perustelujen käsittelyjärjestystä koskevasta jaksosta (s. 28-30) hyvin ilmenee, käsittelyjärjestyksen kannalta keskeinen kysymys on, miten sopimusta ja sen voimaansaattamiseksi ehdotettua lakia on arvioitava maan täysivaltaisuuden ja Ruotsin viranomaisille annettavien Suomen alueella toimimismahdollisuuksien kannalta. Tässä suhteessa asetelma on merkittävästi muuttunut siitä, mikä se oli ennen nykyisen perustuslain säätämistä. Perustuslain 1 §:n 3 momenttiin on otettu nimenomainen säännös Suomen osallistumisesta kansainväliseen yhteistyöhön rauhan ja ihmisoikeuksien turvaaamiseksi. Tämän säännöksen myötä ja EU-jäsenyyden oloissa on tulkintakäytäntö muuttunut sallivammaksi suhteessa sellaisiin yhteistoimintajärjestelyihin, joissa toisen maan viranomainen voi käyttää toimivaltaa Suomen alueella. Yleistäen ja täsmällisyyteen pyrkimättä voidaan kai sanoa, että jos jotain tällaista toimmivaltajärjestelyä voidaan pitää kansainvälisessä yhteistoiminnassa tavanomaisena, sen voidaan katssoa olevan sopusoinnussa PL 1 §:n täysivaltaisuutta ja kansainvälistä yhteistoimintaa koskevien lausumien kanssa.

Esityksen käsittelyjärjestysperusteluissa päädytään esitettyjen perustelujen pohjalta siihen, että sopimuksen määräykset eivät rajoitukset huomioon ottaen ole ristiriidassa perustuslain täysivaltaisuussääntelyn kanssa. Tähän lopputulokseen voidaan mielestäni perustellusti yhtyä. Erikseen voidaan tässä todeta, että sopimuksessa on nähdäkseni selvästi kysymys PL 1,3 §:ssä tarkoitetusta yhteistyöstä ihmisoikeuksien turvaamiseksi. Sopimus on sisällöltään rajattu vain tietynlaisiin viipymätöntä toimintaa vaativiin tilanteisiin ja maantieteellisesti vain tiettyihin rajakuntiin. Sopimuksessa käsitellään Suomen viranomaisten pyynnöstä täällä suoritettavia toimia. Pyytämättä toteutettavia kiireeellisiä toimia koskevassa 4 artiklassa rajataan ilman isäntäosapuolen pyyntöä suoritettavat toimet ”sellaisiin väliaikaisiin toimenpiteisiiin, jotka ovat tarpeen ihmisen henkeä, terveyttä tai ruumiillista koskemattomuutta välittömästi uhkaavan vaaran torjumiseksi.” Tätäkin edellytetään sovellettavaksi vain , ”jos on olemassa riski, että vaara toteutuu ennen kuin isäntäosapuolen virkamiehet saapuvat paikalle ja ryhtyvät toimiin.”

- - - - - - -

Edellä mainittu kysymys sopimuksen ja voimaansaattamislain suhteesta perustuslain täysivaltaisuutta koskevaan sääntelyyn on keskeinen kysymys arvioitaessa sopimuksen ja voimaansaattamislain suhdetta perustuslakiin. Asiassa voi kuitenkin

olla periaatteellista aihetta (vaikkei ehkä selvää käytännön syytä) muuhunkin perustuslainmukaisuutta koskevaan arviointiin. Jos sopimus- tai lakitekstissä järjestetään viranomaisten toimintaa suhteessa yksilöiden perustuslaissa turvattuihinn oikeuksiin, voi olla aihetta tutkia, muodostuuko viranomaisten toimintaa koskeva säätely vaikkapa väljyytensä vuoksi ongelmalliseksi yksilöiden oikeuksille perustuslain mukaan kuuluvan turvan kannalta. Olen hiukan tarkastellut sopimusta ja voimaansaattamislakia myös tästä kulmasta enkä ole havainnut ainakaan mitään selvää aihetta epäillä säätelyn perustuslainmukaisuutta.